

DET FEMTE STEGET

5.1 Vid Kap Sunion

Detta är havet, ungdomskällan,
Venus' vagga och Sapphos grav.
Spegelblankare såg du sällan
Medelhavet, havens hav.

Lyft som en lyra mot arkipelagen
skimrar Poseidontemplets ruin.
Pelarraden, solskenssvagen,
spelar den eviga havsmelodin.

Seglande gäst på förbifärden,
lyssna till marmorlyrans musik!
Full av ruiner finner du världen.
Ingen i skönhet är denna lik.

Ej mer jublas det här och klagas
inför havsgudens altarbord.
Nio pelare blott är hans sagas
ännu bevarade minnesord.

Måtte det verk du i människors vimmel
skapar från morgon till aftonglöd,
stå som en lyra mot tidens himmel,
sedan du själv och din gud är död!

Hjalmar Gullberg
Ur Kärlek i tjugonde seklet, 1933

Poseidon i brons 2,1 m. hög, funnen i havet vid Kap Artemision på Euboea.

Poseidontemplet vid Kap Sunion

Korint hade på 600-talet ett bra läge för sjöfarten mellan öst och väst. Orientens skatter omlastades vid Isthmos i närheten och gav Korint en oerhörd rikedom. Det 575 meter höga Akrokorint med dess imponerande befästningar reste sig högt över staden och gav Korint ett gott militärstrategiskt läge. Foto Lars Karlsson

Den drygt 6 km långa Korintkanalen förkortar vägen mellan Adriatiska havet och Svarta havet med ca 320 km. Kanalen påbörjades av Nero 67 e.Kr. ; projektet skrinlades och förverkligades först 1893. Kalkstensklippan, som Korintkanalen skär igenom, höjer sig som mest 87 m över kanalens yta.

5.2 Medium och passivum. Aoristtyper

I **medium** deltar subjektet i handlingen. Medium uttrycker i första hand en reflexiv handling (t.ex. 'jag ställer mig'), vidare en reciprok handling (t.ex. 'vi slåss', 'vi slår varandra'). 'Mig' och 'varandra' är således här innebörden av medium. Slutligen kan medium betona att verbhandlingen utförs av subjektet personligen. I några fall existerar ett grekiskt verb bara i medium eller passivum men med aktiv betydelse, ungefär som svenskans 'andas', 'hoppas' (de senare brukar kallas deponens).

Passivum innebär däremot att subjektet är föremål för en handling som utförs av någon annan, t.ex. 'Trädet fälls av en trädgårdsmästare'. Subjektet 'trädet' utför inte handlingen. Det är 'passivt' och verbet har passiv form på **-s**. Om man ska uttrycka vem som utför handlingen, behövs här en agent 'av en trädgårdsmästare' (i grek. används prep. **ὑΠΌ** + gen.).

I grekiskans tempus *presens* och *imperfekt* är både verbstam och personändelser gemensamma för *medium* och *passivum*. Både medial och passiv innebörd ligger alltså i samma verbform och översättaren kan välja det som är naturligast i sammanhanget **λύομαι** medium 'jag löser (mig)' eller passivum 'jag löses' **ἐλύομην** medium 'jag löste (mig)' eller passivum 'jag löstes'.

Helt annorlunda är det när det gäller aorist och futurum. För dessa tempus är det en tydlig skillnad mellan hur grekiskan bildar aorist och futurum **medium** och hur grekiskan bildar aorist och futurum **passivum**, se vidare tablån nedan och följande avsnitt.

<i>Aorist</i> <i>aktivum</i>	ἔ-λυ-σ-α	ἔ-λιπ-ο-ν	ἔ-βη-ν
	jag löste	jag lämnade	jag gick
<i>Aorist</i> <i>medium</i>	ἔ-λυ-σ-ά-μην	ἔ-λιπ-ό-μην	
	jag löste (mig)	jag lämnade (mig)	
<i>Aorist</i> <i>passivum</i>	ἔ-λύ-θη-ν	ἔ-λείφ-θη-ν	
	jag löstes	jag lämnades	

5.3 Aorist i *passivum* och dess infinitiv

Aorist *passivum* lär man sig enklast i anslutning till den atematiska rotaoristen, typ ἔβην, se avsnitt 4.10.

För aorist *passivum* är tempuskaraktären **η** den äldsta. Om vi tar verbet φαίνω 'jag visar', vars rot är φαν-, kommer aoristen i *passivum* att heta ἐφάν-η-ν och böjas på samma sätt som ἔβην. Den intransitiva karaktären av passivaoristen ἐφάνην kan uttryckas med den svenska översättningen 'jag visade mig, jag blev uppenbar, jag syntes'.

Till den passiva aoristen med η-suffix slöt sig en yngre syskonbildning med θη-suffix, t.ex. ἐπαιδεύ-θη-ν 'jag uppfostrades'. Vokalstammarna får kort slutvokal förlängd på samma sätt som vid futurum och sigmatisk aorist.

stam φαν-η	stam παιδευ-θη
ἐφάν-η-ν 'jag syntes'	ἐπαιδεύ-θη-ν 'jag uppfostrades'
ἐφάν-η-ς	ἐπαιδεύ-θη-ς
ἐφάν-η	ἐπαιδεύ-θη
ἐφάν-η-μεν	ἐπαιδεύ-θη-μεν
ἐφάν-η-τε	ἐπαιδεύ-θη-τε
ἐφάν-η-σαν	ἐπαιδεύ-θη-σαν

Aorist infinitiv i *passivum* slutar på -ναι och heter för våra två typverb φανῆ-ναι 'att synas' och παιδευθῆ-ναι 'att uppfostras' (läs mer S 80 eller BJ 194).

Uppgift 1 Översätt

1 Ἡ Ἀττικὴ ὑπὸ Ξέρξου διεφθάρη.

2 Αἱ θύραι ἀνεώχθησαν.

1 δια-φθείρω jag förstör, fut. δια-φθερώ, aor. akt. δι-έφθαιρα, aor. pass. δι-εφθάρην

2 θύρα, ας, ἡ dörr - ἀν-οίγω jag öppnar, fut. ἀν-οίξω, aor. akt. ἀν-έωξα, aor. pass. ἀν-εώχθην

5.4 Aorist particip i *passivum*

Om infixet **-ντ** läggs till stammen bildas aorist particip i *passivum*. Därvid avkortas vokalen **η** till **ε** (> **θε-ντ-**) och böjningen blir som visas i tablån nedan. Redovisat aoristparticip betyder 'uppfostrad', 'en som har (hade) uppfostrats'. När det gäller ändelserna har böjningen - bortsett från accenten - viss likhet med nominativ **πάς, πᾶσα, πᾶν**, genitiv **παντός, πάσης** etc. Se vidare aorist particip *passivum* S 34,4 och BJ 104.

Sing.	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Nom.	παιδευθείς*	παιδευθείς-α**	παιδευθέν
Gen.	παιδευθέντ-ος	παιδευθείς-ης	παιδευθέντ-ος
Dat.	παιδευθέντ-ι	παιδευθείς-η	παιδευθέντ-ι
Ack.	παιδευθέντ-α	παιδευθείς-αν	παιδευθέν
Plur.			
Nom.	παιδευθέντ-ες	παιδευθείς-αι	παιδευθέντ-α
Gen.	παιδευθέντ-ων	παιδευθείς-ῶν	παιδευθέντ-ων
Dat.	παιδευθείσι(ν)	παιδευθείς-αις	παιδευθείσι(ν)
Ack.	παιδευθέντ-ας	παιδευθείς-ας	παιδευθέντ-α

*<παιδευτεντ-ς **<παιδευτεντ-ια

Danserska samt flöjtspelare med den uppskattade dubbelflöjten, aulos. Munbindeln tjänade som stöd för mun- och kindmuskulaturen.

Uppgift 2 Översätt:

- 1 Κρατηθέντος τοῦ τυράννου οἱ πολῖται οἴκαδε ἐπορεύθησαν.
 - 2 Κατ' ἴλας ταχθέντες οἱ στρατιῶται ἀπήλθον.
 - 3 Πάντα ὑπὸ τοῦ προδότου ἐδηλώθη τοῖς ἐχθροῖς.
 - 4 Οἱ βάρβαροι ἐτράπησαν καταπλαγέντες ὑπὸ τῶν ἰππέων.
-

- 1 **κρατέω** jag är stark, besegrar, *aor. pass.* ἐ-κρατή-θην
aor. particip pass. κρατηθείς, κρατηθείσα, κρατηθέν;
κρατηθέντος τοῦ τυράννου är genitivus absolutus ('tyrannen besegrad') - **πορεύομαι** *medium* färdas, gå, bege sig
πορεύσομαι, ἐπορεύθην - **οἴκαδε** hemåt, hem
- 2 **ἴλη, ης, ἥ** avdelning - **κατά** *prep m. ack. 'i'* - **τάττω** jag ställer upp (stam **ταγ**): **τάξω, ἔταξα, ἐτάχθην**: *aor. part. pass.* ταχθείς, ταχθείσα, ταχθέν ('ordnad') - **ἀπ-έρχομαι** jag beger mig iväg **ἀπ-ελεύσομαι**, *tematiskt aor.* ἀπ-ἦλθον
- 3 **προδότης, ου, ὁ** förrädare - **δηλώω** jag yppar, **δηλώσω, ἐδήλωσα**, *aor. pass.* ἐδηλώθην - **ἐχθρός, οὔ, ὁ** fiende
- 4 **τρέπω** jag vänder, *passivum* jag drivs på flykten: **τρέψω, ἔτρεψα**, *aor. pass.* ἐτράπην - **κατα-πλήττω** jag förskräcker, skrämmer, *aor. pass.* **κατ-επλάγην**, *aor. part. pass.* καταπλαγείς, καταπλαγείσα, καταπλαγέν ('skrämd')

5.5 Futurum *i passivum*

Futurum passivum bildas genom att du till stammen för aorist passivum lägger ett **σ**-suffix (futurums vanliga märke) och personändelser för passivum: det blir **φανή-σ-ομαι** resp. **παιδευ-θή-σ-ομαι** ('jag ska synas', resp. 'jag ska uppfostras'). Du kan läsa mer om futurum passivum i S 81 eller BJ 174.

Uppgift 3 Översätt:

Πᾶν ποιήσω, ὅπως μὴ οἱ παῖδες βλαβήσονται.

ὅπως för att - **βλάπτω** jag skadar, **βλάψω, ἔβλαψα**,
aor. pass. ἐβλάβην

5.6 Rävén och druvorna

Uppgift 4 Översätt fabeln Ἄλωπηξ καὶ βότρυες

- 1 Βότρυς πεπείρους ἀλώπηξ ἰδοῦσα ἐπειράτο καταφαγεῖν.
- 2 Πολλὰ δὲ καμοῦσα καὶ μὴ δυνηθεῖσα ψαῦσαι, τὴν λύπην παραμυθουμένη εἶπεν πρὸς ἑαυτήν· ὄμφακες ἔτι εἰσίν.

1 ἀλώπηξ, ἀλώπεκος, ἡ räv - βότρυς, βότρυος, ὁ druva πέπειρος, -ον mogen: βότρυς πεπείρους ack. plur. ὀράω jag ser, fut. medium ὄψομαι, tematisk aor. εἶδον: ἰδοῦσα aor. particip i fem. nom.: 'havande sett', dvs. 'såg och' πειράομαι medium jag försöker, ἐπειράτο kontraherad form av imperfekt medium ἐπειραετο - κατα-φαγεῖν ('äta upp') infinitiv av tematiska aoristen κατέφαγον: jfr sarkofag = 'köttätare' (i pres. används verbet κατεσθίω jag äter upp)

2 κάμνω jag anstränga mig, tematisk aor. ἔκαμον: καμοῦσα aor. particip - μή inte - δύναμαι medium jag kan: δυνήσομαι ἐδυνήθην δυνηθεῖσα aorist particip passivum nominativ fem. eg. 'havande kunnat' - ψαύω jag vidrör, når, ψαύσω, ἔψαυσα ψαῦσαι är aorist infinitiv av den sigmatiska aoristen ἔψαυσα λύπη, ης, ἡ sorg, bedrövelse - παραμυθέομαι jag söker lindra, παραμυθουμένη kontraherad form av pres. part. παραμυθεομένη - εἶπεν tematisk aor. 'sade' (φημί används i pres.) - πρὸς prep. m. ack. 'till' - ἑαυτήν reflexivt pron. i ack. 'sig (själv)', se vidare S 51 eller BJ 117 - ὄμφαξ, ὄμφακος, ἡ icke mogen druva - ἔτι ännu

Lästips: poesi i översättning

Sture Linnér, *Den gyllene lyran, Archilochos, Sapfo, Pindaros*, 1989
Sture Linnér, *Solglitter över svarta djup*, 2010

forts. STEG 5 b